

KONSTANTY GRZYBOWSKI

HISTORIA PAŃSTWA I PRAWA POLSKI

TOM IV OD UWŁASZCZENIA DO ODRODZENIA PAŃSTWA

Uzupełnili i przygotowali do druku:

*JULIUSZ BARDACH, STANISŁAW GRODZISKI,
MONIKA SENKOWSKA-GLUCK*

WARSZAWA 1982

HISTORIA PAŃSTWA I PRAWA POLSKI

Pod ogólną redakcją
JULIUSZA BARDACHA

PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE

SPIS RZECZY

Przedmowa	5
---------------------	---

Rozdział ósmy

OGÓLNY ZARYS ROZWOJU HISTORYCZNEGO W DRUGIEJ POŁOWIE XIX — POCZĄTKU XX W.

Terytorium — 9. Ludność ziem polskich — 10. Rozwój gospodarczy — 13. Stosunki polityczne — 17. Sprawa polska w latach I wojny światowej — 31.

Rozdział dziewiąty

ZABÓR ROSYJSKI — KRÓLESTWO POLSKIE

I. Źródła prawa	33
Likwidacja odrębności — 33. Ustawy zasadnicze i ustawy do 1906 r. — 35. Ustawy zasadnicze i ustawy od 1906 r. — 37. Rozporządzenia — 39. Prawo zwyczajowe w Królestwie Polskim — 39. Dawne prawo polskie — 40. Publikacja norm prawnych — 40.	
II. Monarcha	42
Do 1906 r. — 42. W latach 1906—1917 — 44. Forma rządów po 1906 r. — 46.	
III. Ustawodawstwo i organy przedstawicielskie	49
Cesarz jako ustawodawca — 49. Duma Państwowa i Rada Państwa — 50.	
IV. Organizacja władz centralnych i administracja lokalna	61
Likwidacja odrębności ustroju Królestwa — 62. Centralny aparat administracyjny — 68. Aparat administracji terenowej — 71. Gminy wiejskie i miejskie — 78. Odrębności zarządu lokalnego w guberniach zachodnich — 92. Quasi-sądowa kontrola administracji — 95.	
V. Własność	97
Uwłaszczenie chłopów w Królestwie — 98. Reforma agrarna w Cesarstwie i w guberniach zachodnich — 107. Uwłaszczenie w miastach — 108. Znoszenie innych praw wieczystych — 109. Nowy ustrój własności ziemi — 110. Własność górnicza — 113. Wolność przemysłowa — 114. Konstytucyjna gwarancja własności a uwłaszczenie — 114.	
VI. Poddani, obowiązki i ograniczenia ich praw	115
Uwagi ogólne — 116. Poddanie rosyjskie — 117. Równość wobec prawa i jej ograniczenia — 118. Ograniczenia wolności osobistej — 120. Wybór miejsca zamieszkania i wyjazdy za granicę — 122. Skrepowanie opinii do 1906 r. — 123. Regulacja prawna druków — 124. Zakres tolerancji religijnej i wolności wyznania — 127. Regulacja prawna stowarzyszeń i zgromadzeń — 137. Prawne formy ucisku narodowego — 141. Ograniczenia praw Polaków w guberniach zachodnich — 145. Obowiązek służby wojskowej — 147.	

VII. Stany wyjątkowe	148
Rodzaje stanów wyjątkowych — 149. Przepisy wyjątkowe w „stanach normalnych” — 152. Stan ochrony wzmocnionej — 152. Stan ochrony nadzwyczajnej — 153. Stan wojenny — 154. Ziemie polskie pod rządami stanów wyjątkowych — 154.	
VIII. Policja	157
Zagadnienia ogólne — 158. Organy policji — 159.	
IX. Prawo pracy	164
Początki i rozwój przemysłowego prawa pracy — 165. Instytucje prawa pracy — 169. Ubezpieczenia społeczne — 177. Aparat administracji prawa pracy — 179.	
X. Szkolnictwo, oświata i nauka	182
Przekształcenia szkolnictwa (1864—1870) — 183. Administracja szkolnictwa — 184. Szkoły — 185. Szkolnictwo wyższe i organizacja nauki — 193.	
XI. Prawo finansowe	200
Charakterystyka ogólna — 200. Władze skarbowe — 201. Budżet — 202. Struktura prawna finansów państwa — 203. Finanse miejskie — 209. Organizacja kredytu — 211.	
XII. Ustrój i właściwość sądów	212
Podstawy ustroju sądownictwa doby popowstaniowej — 213. Organizacja sądownictwa — 214. Polacy w sądownictwie — 219. Wymiar sprawiedliwości przez organa administracyjne — 220. Sądy w guberniach zachodnich — 221. Sądownictwo wojskowe — 222.	
XIII. Prawo prywatne	225
Stan prawny w dziedzinie prawa prywatnego — 226. Zakres dawnego prawa polskiego i prawa zwyczajowego — 227. Tendencje orzecznictwa — 228. Zmiany w instytucjach prawa prywatnego — 230.	
XIV. Prawo karne i penitencjarne	238
Wprowadzenie rosyjskiego prawa karnego w Królestwie — 238. Kodeks karny 1868 r. i jego zmiany — 239. Rodzaje przestępstw i stopnie represji karnej — 242. System kar — 244. Zasady organizacji penitencjarnej — 246. Zesłanie administracyjne — 248. Polacy na syberyjskim zesłaniu — 249. Kodeks karny 1903 r. i zakres jego obowiązywania — 252. Zaostrzenie represji karnej po 1905 r. — 253.	
XV. Prawo procesowe	254
Wprowadzenie procedury rosyjskiej i zachowane odrębności — 254. Postępowanie cywilne — 255. Postępowania „oddzielne” i egzekucyjne — 257. Postępowanie karne — 259.	

Rozdział dziesiąty

ZABÓR AUSTRIACKI 1848—1914

I. Źródła prawa	261
Okres od 1848 do 1860 r. — 262. Źródła prawa w latach 1860—1914 — 263. Sposób ogłaszania norm prawnych — 267.	
II. Cesarz	268
III. Aparat ustawodawczy	271
Okres od 1848 do 1860 r. — 272. Powstanie organów przedstawicielskich (1860—1867) — 272. Sejm i Wydział Krajowy — 274. Rada Państwa — 283. Reprezentacja polska w Radzie Państwa — 287.	
IV. Rząd i administracja	289
Powstanie nowego systemu — 290. Centralny aparat administracji rządowej — 294. Administracja rządowa w kraju za czasów nawrotu absolutyzmu — 297. Administracja rządowa w latach 1860—1918 — 301. Samorząd terytorialny w latach 1848—1862 — 304. Ustawa gminna z 1862 r. — 306. Krajowe ustawodawstwo gminne z lat 1866—1867 — 312. Samorząd powiatowy — 316. Wydział Krajowy jako organ samorządu — 318. Projekty reform i reformy — 326.	

V. Własność	324
Zmiany w ustroju agrarnym — powstanie własności chłopskiej — 326, Stosunki przemysłowe — 339, Własność w okresie konstytucyjnym — 340.	
VI. Prawa i wolności obywatelskie	344
Okres rewolucji — lata 1848—1849 — 346, Okres reakcji absolutystycznej lat 1851—1860 — 349, Okres konstytucyjny 1860—1914 — 353.	
VII. Stan wyjątkowy	384
Stan prawny do 1867 r. — 385, Ustawodawstwo lat 1867—1873 — 386, Zawieszenie wolności obywatelskich — 387, Sądownictwo wyjątkowe — 388, Stan wojenny — 389.	
VIII. Policja	390
IX. Prawo pracy	394
Rozwój historyczny — 394, Instytucje prawa pracy — 398, Ubezpieczenia społeczne — 403, Służba publiczna — 405.	
X. Organizacja skarbowości	406
Organizacja władz finansowych — 406, Podatki i daniny — 407, Prawo finansowe Galicji — 409.	
XI. Organizacja sił zbrojnych (napisał <i>Stanisław Grodziski</i>)	417
XII. Organizacja oświaty	422
XIII. Organizacja wymiaru sprawiedliwości	429
XIV. Prawo cywilne	435
Rozwój historyczny — 436, Prawo osobowe — 437, Prawo rodzinne — 438, Prawo majątkowe — 440, Prawo zobowiązań — 444.	
XV. Prawo karne	447
Kodeks karny z 1852 r. — 447, Późniejszy rozwój powszechnego prawa karnego — 450, Prawo karno-wojskowe — 452, Prawo karno-administracyjne — 452.	
XVI. Prawo procesowe	453
Proces cywilny — 454, Proces karny — 456, Proces administracyjno-sądowy — 459.	

Rozdział jedenasty

ZABÓR PRUSKI

I. Źródła prawa	461
Okres 1848—1850 — 461, Okres 1850—1866 — 462, Okres 1866—1918 — 467, Sposób publikacji norm prawnych — 467.	
II. Monarcha	469
III. Parlament	471
Prusy — 472, Rzesza Niemiecka — 475, Polacy w parlamencie Rzeszy i Sejmie Pruskim — 475.	
IV. Rząd i administracja	479
Pojęcie „rządu” — 480, Rząd — 481, Rozwój historyczny terenowego aparatu administracji ogólnej — 483, Ogólna charakterystyka ustroju administracji — 497.	
V. Własność	501
Powstanie nowego ustroju własności — 503, Fideikomisy i antypolskie ustawy kolonizacyjne — 509, Prawo górnicze — 517, Prawo leśne i polowania — 519, Przedsiębiorstwo jako własność — 519, Prawo własności w kodeksie cywilnym — 523, Wywłaszczenie — 523.	
VI. Prawa narodowości polskiej i prawa obywatelskie	525
Położenie prawa ziem polskich zaboru pruskiego — 527, Charakterystyka ogólna praw obywatelskich — 530, Obywatelstwo państwa — 531, Poszczególne prawa obywatelskie — 531, Likwidacja praw języka polskiego i narodowości polskiej — 549, Stan wyjątkowy — 551.	

VII. Policja	555
Pojęcie policji i zagadnienia ogólne — 556. Organy policji i postępowanie — 561.	
VIII. Prawo pracy	563
Rozwój historyczny — 564. Ogólna charakterystyka prawa pracy — 568. Instytucje prawa pracy — 569. Prawo pracy w ordynacji przemysłowej — 572. Stosunki pracy nie objęte ordynacją przemysłową — 579. Ubezpieczenie pracowników — 584.	
IX. Szkolnictwo i nauka	586
Podstawy prawne — 587. Szkoły ludowe — 587. Szkoły średnie — 591. Szkoły wyższe uniwersyteckie — 591. Administracja szkolnictwa — 593.	
X. Prawo finansowe	593
Rozwój historyczny — 593. System finansowy — 595.	
XI. Ogólny zarys rozwoju prawa sądowego	600
XII. Ustrój sądów	602
Administracja wymiaru sprawiedliwości — 602. Ustrój sądów powszechnych — 602. Ustrój sądów administracyjnych — 604.	
XIII. Prawo cywilne	605
Rozwój ustawodawstwa cywilnego — 605. Charakterystyka ogólna ustawodawstwa cywilnego — 607. Instytucje prawa cywilnego — 608.	
XIV. Prawo karne	614
Kodeks karny 1851 r. — 614. Ustawodawstwo lat 1850—1870 — 617. Kodeks karny 1870 r. — 618. Ustawodawstwo karne lat 1871—1918 — 619.	
XV. Prawo procesowe	621
Proces karny — 621. Proces cywilny — 624. Postępowanie przed sądami administracyjnymi — 626.	

Rozdział dwunasty

PRZEMIANY USTROJOWO-POLITYCZNE W LATACH I WOJNY ŚWIATOWEJ

(napisał *Juliusz Bardach*)

Organizacje polityczne i formacje wojskowe — 628. Podział Królestwa na okupację niemiecką i austriacką — 635. Administracja okupacyjna — 636. Publikacje aktów prawnych na terenie okupacji — 640. Organy polskie w Królestwie w latach 1914—1918 — 641. Samorząd terytorialny — 647. Organizacja oświaty — 651. Sądownictwo — 654. Zmiany w prawie karnym — 656. Formy prawne eksploatacji Królestwa — 657. Opieka społeczna w latach 1914—1918 — 659. Waluta i finanse w dobie okupacji — 660. Okupacja niemiecka na Litwie — 662. U źródeł odrodzenia państwa polskiego — 663.

Indeks rzeczowy 667

Indeks osobowy 715

Uwaga: Wykaz skrótów do obu tomów łącznie znajduje się na początku tomu III.